

Enkelvoudig denken.

Wij zijn min of meer breed aangelegd, wij denken en spreken op groote schaal. Wij pakken een vraagstuk vóór alles grondig aan. „Daar zit heel wat aan vast” zeggen wij en wij schudden ons wijze hollelijke. Ongetwijfeld zit daar een goede kant aan, ik wil waarlijk geen vlakheid en peuterigheid verdedigen. Maar aan den anderen kant heb ik geen behagen in die gestedheid, waarin men altijd van concrete vragen abstracte problemen maakt. Vroeger placht men in een pittige uitdrukking wel eens te gewagen van menschen, die groot in het hoofd maar zwak in de voeten waren. H'm, ik meen dat zelfs in onze tijden van gezinsregeling deze familie nog overtalrijk is. Ik meen dat referaten en studies, rapporten en programs voort moeten komen uit dien paulinischen bodem: de nood is mij opgelegd! Dat wat in het hoofd rondloopt, in de handen en voeten moet voortloopen! Ik ben gelijkelijk tegen de autarkie van het hoofd en tegen de anarchie van de handen en voeten. Er is allerlei soort van beginselonderminning, maar geenszins de ongevarelijkste acht ik die, welke aan beginselvastheid een gebrek aan daadkracht paart. Een beginsel, dat geslagen is aan handen en aan voeten, een tors van principes zonder armen en beenen, neen, daar kan ik geen smaak in hebben. Hoe noodig het is, breed en grondig te denken — het is naar mijn gedachte méér noodig dan ooit! — wij moeten leeren die gedachten getrouwelijk in het enkelvoud over te zetten. Onze studies en referaten, onze preeken en artikelen, zij mogen nimmer beteekenen een vlucht uit de werkelijkheid. Onze studeerkamers en kamertjes behooren geen gebrandschilderde ramen te hebben, maar open vensters als de binnenkamer van Daniël! Die ooren heeft om te hooren, die hoore! Maar ook: die handen heeft om te werken, die steke ze uit de mouw! Ik denk aan wat wij noemen: het probleem van de werkloosheid. Dat kunnen wij van vele kanten bezien. Best, doch op deze voorwaarde, dat wij één kant niet over het hoofd zien: IK en de werkloosheid. Pas óp, zoo bestaat dat probleem niet. Dat vreeselijke en benauwende vraagstuk, waar geen begin en geen eind aan is, gaat nu in eens concrete vormen en kleine afmetingen aannemen: het wordt nu: IK en mijn werklooze buurman, IK en mijn neef zonder betrekking. Ik denk ook aan den afval van de kerk en de inzinking van het geestelijk leven in de gemeente. Daar is een algemeene kant aan, die hoogst belangrijk is, wanneer die algemeene overwegingen leidraad worden van mijn persoonlijk handelen. God heeft niet tot Ezechiël gezegd: Gij, zet u achter uw schrijfmachine en stel een studie op over de ongerechtigheid van Israël en Juda. Maar God heeft gesproken: gij, leg u op uw zijde en draag die ongerechtigheid. De menschen kunnen zoo liefdeloos zeggen: er zijn zoo-veel dooien in de gemeente! Die uitdrukking: „dooden” laat ik voor hún rekening, maar ik vraag: wat dóét gij, broeder? Noodt gij uw vrienden en geburen, de menschen met wie gij óp kunt schieten, met wien gij zoo roerend homogeen zijt in uw klachten? Werpt gij zoo in dien vriendenkring steenen op de stommerds en de onheiligen? Of noodt gij de armen en de verminkten, de kreupelen en de blinden en vervult alzo de wet van Christus, dat het zaliger is te geven dan te ontvangen. O, wij zijn zoo bang van enkelvoudig denken, want in het enkelvoud komt het er juist op áán! Als wij, wat veel christelijke plichten betreft, eens in het enkelvoud gingen denken, wij zouden verbaasd staan over de zegenrijke gevolgen. Ik weet het wel, in het enkelvoud schitteren wij niet, geen held behaalt hier lof. In het enkelvoud denken, dat is kleine dingen doen. Dat is als de Samaritaan een stuiver zelf en twee dubbeltjes kostgeld besteden aan een ongelukkig medemens. Enkelvoudig denken dat is als de weduwe een cent geven voor het tekort, dat is niet als finantiël expert fungeeren voor de kerkelijke finantiën, maar dat is halve centen opsparen, een spaarvarken slachten, een paar sigaren minder rooken. Maar onder den zegen Gods is die macht van het kleine gróót. Neen, broeder, die haast enkel uit handen en voeten bestaat, U prijs ik niet als gij feitelijk Zondag 7 aldus opvat: „Wat is een waar geloof? Een waar geloof is niet alleen een krachtig handelen en een opgewekt gevoel, maar ook eenige kennis, die overigens niet veel terzake doet.” Het is leelijk mis met u vriend! Maar gij, broeders met koppen, mannen van een breeden blik, gij moet uw beenen eens wat massceeren, beste menschen, en de spieren van uw handen en armen wat oefenen. Daarvoor gaf God de Heere u dien breeden blik, opdat gij tot alle werk volmaaktelijk zoudt zijn toegerust. Wij moeten daádpredieten zijn, zoo-als die mooie uitdrukking uit de Gewijde Geschiedenis het uitdrukt. Priesters op de fiets en niet in de sacristy! Bereden koningen, galopperend langs de fronten! Allen: gewillig op den dag van Gods heirkraft!

N. B.

ch andere be-
maal doelloos,
geen „zegen”
aan „hadden”
oren van het
n mogen vol-
n Heere in t
deringen wilde
f dan als de
aalziek en we-
nade des Hei-
voord aan ons
rvuld: — „en
zou dan de
aar op rusten-
len de genade-
verband gezien
en de genade

ánstonds die
and aan Chris-
in een practi-

vorigen keer
den keer dáár-
en tijd bij Jo-
n toch volgden
dan nutteloos
or die voort-
reid, en geleid
dóórbrekend

loeling niet is,
nloopen, of de
leere een door-
; waarvan wij
n. Het is een
gen volgen, en
an niet zonder
bedoelen. En
gebruik maken
in niet slordig
et te hebben te
le Heere, even-
en bereiden en
eere Jezus, en
g des Woords
hristus aan te

an is hier ver-
liking Christus
eden. Laat ons
et daartoe nog
ipelen hadden
m Gods!” en zij
ons werkzaam
stus om ons te
edoeling, en er
Dan zal straks
len hooren en

v. A.

EVEN

ns — ook in de
in zijn concrete
a de stoute stel-
aak „stechts een
et Nieuwe Testa-
ag van dit vraag-
en brief aan de
éze, die bijzonder
Nieuw Verbond,
2) spreekt?

n staat. Heel de
zeggen mag, met
rin wel niet het
redeneerd wordt,
n haar scherpste
ir toch is volgens
onnen de plaats
van de lastering
s, speciaal nieuw-

is „de hypothese,
minste bezwaren
i de Hebreëen is
tenen behoorende

m. 9—11 wel zeet
begrepen in den
rbond; die boom
aan; alleen is dit
dorre takken af-
e Nieuwe Testament),
ristus leerden ge-
n ouden stam ge-

ent werden, met die Joden, die kinderen van Abraham
als vader der geloovigen waren, blijven staan als
de oude, maar vernieuwde boom van Israël. De „boom”
was als boom gekend, en concreet aanschouwelijk, door
het verbond. De verbondsformule (ik ben uw God
en de God van uw zaad) was tot alle takken en twijgen
gesproken; de sappen van prediking en offerande en
genademiddelen waren tot alle takken en twijgen ge-
komen; en wel waren er doode takken, omdat hij velen
de genademiddelen met geloof niet waren „gemengd”,
maar ze waren toch in den boom begrepen geweest. Zoo
was het een boom geweest, dien men zien kon, die met
zijn takken den hemel rocht en schaduw wierp naar
beneden, en onder welks bladerdak reeds vroeger de
heidenen hadden mogen schuiten.

De boom was door het verbond tot boom gewor-
den, zeggen we.

Dat dit wat nieuws is, zal men kwalijk kunnen be-
weren. Ik zou de Kanttekeningen trouwens tegen zulk
beweren kunnen aanvoeren. Deze merken bij Rom.
11:16 uitdrukkelijk hetzelfde op. Paulus zegt daar:
Indien de eerstelingen heilig zijn, zoo is ook het deeg
heilig. Hier gebruikt hij dus nog weer een ander beeld,
om Israëls positie onder het verbond (dat doorsommigen
ten onrechte zelf tot een „beeld” wordt gedgegradeerd)
te teekenen. Ook Prof. Greijdanus (Komm. Rom. II,
501) zegt, dat de apostel „twee beelden gebruikt, die
beide in dezen van Israël gelden, dat van eenen deeg-
klomp, en dat van eenen boom”. Onder de „eerstelin-
gen” worden (zegt Prof. Greijdanus) „geen andere per-
sonen bedoeld dan met „den wortel”, van welken in
vs. 16 b gesproken wordt („indien de wortel heilig is,
zoo zijn ook de takken heilig”). Met „erstelingen” en
„wortel” worden bedoeld de „aartsvaders, en wel in de
eerste plaats Abraham” (Gr. 503; vgl. Kanttekenaren:
de eerstelingen = Abraham en de patriarchen, van wel-
ken de Joden afkomstig waren; de wortel = de patriar-
chen, uit welken de Joden gesproten waren). Nu wil
de apostel Paulus er op wijzen, „dat God trouw blijft
aan Zijn VERBOND, met de vaderen aangegaan, en
dat Hij dat VERBOND handhaaft ook jegens hun na-
geschlacht. Daarom is dat nagelacht heilig. En dat waar-
borgt, dat God die nakomelingschap eens tot bekeering
zal brengen, opdat Hij de zegeningen van Zijn VER-
BOND er aan schenken kan” (Gr. 503). „Dit sluit echter
niet uit” — aldus nog steeds Prof. Greijdanus — „dat
sommige, en zelfs vele takken afgesneden worden en
uitvallen (11.). Prof. Greijdanus waarschuwt hier tegen
de opvatting van een blijkaar al te scholastisch rede-
neerende geest, die had opgemerkt, dat beide beelden
(deegklomp en boom) een algemeen-geldende regel
poneeren, die geen uitzonderingen zou toe-
laten (een redeneering, die Dr Thijs althans voor het
Nieuwe Testament naar het mij toeschijnt, ook zal móe-
ten¹⁾ stellen, als hij zijn opinie handhaaft). Maar Prof.
Greijdanus toont aan, dat zulks een looze redeneering
is, die den tekst zelf geweld aandoet. Reeds de verzen
5 en 7 wijzen het uit. „Wanneer de wortel goed is, kan
de boom behouden blijven, zonder dat daarom alle tak-
ken en bladeren er aan moeten blijven zitten” (503).

En nu vermaant de apostel Paulus de „heidenen”,
wier apostel hij immers is, dat zij zich niet zullen ver-
heffen. Door ongelooft (Gr. 507) zijn die takken van daar
straks los geraakt van den boom. Welnu, Hij „zal ook
u niet sparen, wanneer gij, evenals zij, uzelfen uit-
nemendheid toeschrijft en alzo Gods genade en het
geloof verloochent” (vs. 21, Gr. 508). De bondswraak
van het Oude Verbond gaat dus in het Nieuwe door.
Hetzelfde beeld, dezelfde boom, en... geen boom, die,
eerst uitwendig, later „verinwendigd” is. Had de apostel
zulke voorstellingen van veruitwendiging en verinwen-
diging gehad, hij zou deze beelddespraak vermeden hebben.
Ook de Kanttekenaren lezen haar anders. Eerstelingen
en deeg zijn „heilig” (vs 16); d.w.z. (volgens Kantt.): ze
behooren tot het VERBOND. Ook het deeg (de na-
komingen der aartsvaders) is „heilig” (vs. 16); d.w.z.
(volgens Kantt.): niet alleen met de vaderen, maar ook
met hun zaad heeft God het VERBOND gemaakt. Eenige
takken zijn afgebroken (vs. 17); d.w.z. (volgens Kantt.):
verstooten van het VERBOND. En de vermaning om te
waken, dat zij, die thans onder het Nieuwe Verbond
staan, toch gespaard zouden kunnen blijven, ziet vol-
gens Kantt. weer op het gevaar, van „uit zijne ge-
meente an VERBOND verstooten te worden”.

Is nu hiermee de positie der uit de heidenen be-
keerden geteekend als verbondspositie, waarin weer
toe te zien is, dat ook onder het Nieuwe Testament
geen verbondswraak afkappe en wegsnijde, dan krijgt
het tmeer betekenis, dat de Hebreërbrief precies den-
zelfde redeneering volgt tegen de uit de JODEN tot
Christus Jezus gekomenen. Heel den brief door geschiedt
dat feitelijk. Om tot enkele voorbeelden ons te beperken:
Hebr. 3 vermaant tegen afval, citeert daartoe Psalm 95,
den Psalm, die van de verbondswraak vol is, en ver-
maant dan de christenen uit de Hebreëen van het
Nieuwe Verbond in dezer voege: „Ze kunnen er op
rekenen, dat, indien ze als Israël in de dagen van Mozes
doorgaan met tegen God te zondigen dan ook God doen
zal, wat Hij destijds deed, dat Hij in toorn ontsteken
zal” (Prof. Grosheide, Korte Verkl. 41). „Hoofdzak is...
dat VAN STUK TOT STUK op de Hebreëen kan en
moest worden overgebracht, wat de dichter van Psalm
95 naar aanleiding van de geschiedenis in de woestijn
tot het volk Gods van zijn dagen had gezegd” (Gros-

1) Natuurlijk doet Dr Thijs het niet; want hij zal zeggen:
het verbond-naar-zijn-verschijning (dat men breken
kan) is wat anders dan het verbond-naar-zijn-wezen (niet
te verbreken). Maar dat zal hij niet kunnen volhouden, ten-
zij hij de verbonds substantie onder het O. T. bewaart en
consequent een andere noemt dan onder het N. T.

heide 42). „Van stuk tot stuk”, — kan men
hier het element der wraak uitsluiten? Is het goed
lezen, als op de enkele passage van Hebr. 8 (met het
bekende citaat van Jer. 31) zoo'n wankel gebouw op-
getrokken wordt, als we in de voorgaande artikelen
hebben nagegaan, en om zijn wankelheid hebben af-
gewezen, terwijl de ettelijke passages-met-dreiging in
denzelfden brief aan de Hebreëen buiten beschouwing
blijven, hoewel ze toch gericht zijn tot het „deeg”, tot
de „takken”, waarvan Paulus in Romeinen XI had
betoogd, dat ze tot het verbond bleven behooren?

We reppen reeds van Hebr. 6: de lastering tegen den
Heiligen Geest... En noemden de onvergeeflijkheid hier
geen, gelijk de elders uitgevaardigde verboden om voor
haar bedrivers nog te bidden (excommunicatie in den
niet eens meer conditioneelen vorm) de ergste, scherp-
ste, duidelijkste verbondswraak. We deden dat, gelooven
we, niet zonder reden.

Een der eerste is wel, dat in Hebr. 6 (de onvruchtbare
akker) toch wel wordt heengewezen naar een oudtesta-
mentische uitspraak, die rechtstreeks de verbondswraak
noemt: Deut. 29:22, 23. Maar de tweede raakt de kwestie
van de administratie van den verbondsvloek,
onder het Oude- en onder het Nieuwe Testament.

Immers, onder Israël werd onderscheiden tusschen
zonden, die wel en andere, die niet waren bedreven
„met opgeheven hand”. Op deze eerste stond de dood-
straf. Dat was in den tijd der schaduwen een lichame-
lijke straf; d.w.z. de verbondswraak bediende zich in
dien tijd van een uitwendige administratie-
(bedienings)wijze. Nu is onder het Nieuwe Testament
de „zonde met opgeheven hand” als t ware geculmineerd
in de „lastering tegen den H. Geest” (tegen den H.
Geest, omdat de openbaring inmiddels is voortge-
schreden tot haar laatste periode, die van den H. Geest
en zijn alles uit Christus nemend bezicht). Welnu, wat
vroeger met een „uitwendige” straf bezocht werd, krijgt
later een wel niet uitwendige straf (er is immers geen
lichaamstucht, geen lichaamsstraf in de kerk van het
Nieuwe Testament), maar wordt toch gestraft,
en dan wel op de ergste manier: de lasternaar met op-
geheven hand wordt uitgesloten van het gebed, is van
God bij levenden lijve verlaten, kan uit de verharding
niet worden opgewekt, ontvangt geen vergeving, noch
in dit, noch in het toekomstige leven.

Die straf op de lastering tegen den H. Geest is inder-
daad verbondswraak in uitersten vorm. Dr
Thijs, en allen, die het begrip der verbondswraak op-
bergen onder de requisieten alleen van het Oude Ver-
bond, begaan m.i. één kapitale fout: zij merken — te-
recht — op, dat het uitwendige van het Oude Testament
onder het Nieuwe Testament veelszins vervangen is door
„geestelijke” dingen. Dat geldt h.v. van de tucht: eerst
lijfstraffen, daarna (Joh. 2) een geesl van touwtjes,
en thans een formulier van den ban, terwijl geen
vinger den delinquent-aanraakt. Maar verandering van
de INSTRUMENTEN der straf („wraak”) beteekent geen
WEGNEMING van de wraak, de straf, ZELF. De tucht-
MIDDELEN zijn van „uitwendig” onder het Oude Testa-
ment, thans geestelijk geworden. MAAR DE TUCHT
IS GEBLEVEN. De middelen der verbondswraak zijn
van vleeschelijk thans geestelijk geworden: doodstraf
op de zonde met opgeheven hand eertijds, thans ver-
lating van God en mensch als straf op de lastering tegen
den H. Geest. Maar al zijn de MIDDELEN veranderd,
de WRAAK is gebleven. Het middel van het Nieuwe
Testament dient juist tot verscherping der wraak.

Natuurlijk hangt die kwestie samen met die van de
„sancties” der wet, waarvan de ouden onophoudelijk
spreken. Ze zijn belofte op gehoorzaamheid, en dreiging
op overtreding. Nu zijn de beloften eerst nog in de
„doeken”, de „windselen” der bedeeeling van de scha-
duwen gedaan: een lang leven h.v. in het land, dat
de Heeré geeft. Die schaduwen verdwijnen. MAAR DE
BELOFTE blijft, en wordt veel sterker; de goederen
worden immers rijker! Zoo staat het met de dreigingen
óók. Eerst zijn ze in de vormen van de schaduwen ge-
geven: doodstraf. Die schaduwen vallen weg. Maar dan
wordt het nog veel meer meenens met de zaak
zelve: de wraak. Men moet niet van het „geestelijk”
maken der administratiemiddelen (van zegen
en vloek) concludeeren tot oeffening van den vloek zelf.
Feitelijk brengt Dr Thijs' opinie mee, dat men, de ver-
bondswraak onder het Nieuwe Testament, ontken-
nende, ook den verbondszegen moet prijs-
geven onder het Nieuwe Testament. Wie
denkt er aan? Maar het is dan ook mij een raadsel,
hoe men zoo gemakkelijk het begrip der nieuwtesta-
mentische verbondswraak buiten de deur kon zetten.
Dat moet de prediking tot de hypocrieten ontzielen;
zooiets staat het zelfonderzoek maar in den weg. Na-
tuurlijk wijs ik hier op de consequenties; men
moet niet denken, dat ik Dr Thijs of anderen wil be-
schuldigen à la „De Wekker”, of à la „De Saambinder”.
Maar het gaat hier om de verklaring en het „gebruik”
van de wet der tien geboden onder den nieuwen dag.
Het is een ongeoorloofde manipulatie, als men bij de
lezing van de tien geboden ook maar een oogenblik
vergeet, dat de dekalog gedateerd is op den tijd van
Israël bij den Sinaï. Maar het is willekeurig, de schaar
te zetten tusschen belofte en dreiging, en dan te zeggen:
de eerste is uit de schaduwen getreden, en dus overvloedig
geworden, maar de tweede is heelemaal verdwenen.
Neen: zeg óók van haar: zij is uit de schaduwen ge-
treden, en dus overvloedig geworden. Dat is alleen
consequent.

Dan is er weer een raam, waarin ik Hebr. 6 plaatsen
kan.

(Zie vervolg op blz. 20.)